

Storix is specialist op het gebied van ecologisch beheer van de eikenprocessierups. Het bedrijf voert ook overlastbestrijding en monitoring uit. Met ingang van 1 januari 2021 is er octrooi verleend op de vlinderfilterkast van Storix.

Auteur: Karlijn Raats

Met vlinderfilterkast ontsnappen alleen natuurlijke vijanden uit het nest

Storix wil bijdragen aan natuurlijke EPR-overlastbeheersing zonder nevenschade

De vlinderfilterkast

Het principe is dat er handmatig eikenprocessierupsnesten in de kast gestopt worden. De kast heeft geperforeerde wanden. Parasieten van de EPR die zich in het nest bevinden, kunnen door de kleine gaatjes ontsnappen, de vlinders die uit de poppen komen niet. De vlinderfilterkast kan ervoor zorgen dat de populatie eikenprocessierupsen afneemt zonder nevenschade onder natuurlijke vijanden.

LIFE-project

Met het LIFE-project van de EU wordt op grote schaal onderzoek gedaan naar de effectiviteit en toepasbaarheid van natuurlijke vijanden bij de EPR-beheersing, zoals mezen, sluipwespen, sluipvliegen en kevers. Storix neemt deel aan het onderzoek door 72 vlinderfilterkasten en 18 veldmonitoringskasten op te hangen, verspreid over 18 locaties in de provincies Antwerpen, Belgisch Limburg, Nederlands Limburg, Noord-Brabant en Gelderland. In de loop van het seizoen worden de aantallen uitgekomen EPR-

vlinders, sluipwespen en sluipvliegen geteld. Hiermee wil men testen of de kasten bijdragen aan het vergroten van de biodiversiteit enerzijds en het verlagen van de EPR-plaagdruk anderzijds.

Monitoring

De vlinderfilterkasten zijn een onderdeel van een modulair ecologisch EPR-beheerplan. Ton Stokwielder van Storix: 'Storix monitort het percentage natuurlijke vijanden dat parasiteert op de rupsen met de beheer- en monitorings-

Achtergebleven vlinders in de vlinderfilterkast. Foto: Storix

Nest met natuurlijke vijanden en overige dieren. Foto: Storix

module. Dat gebeurt in het monitoringsstation van Storix. Dat gaat zo: de opdrachtgever, de groenaannemer of iemand van Storix neemt uit de omgeving van de vlinderfilterkast, waarin zestien nesten liggen, één extra nest in het popstadium. Dit wordt geplaatst in de zogeheten stationsmonitoringskast die Storix daarvoor aanlevert. Uiteraard krijgt iedereen die nesten verplaatst daarvoor een gedegen training van Storix. Op het monitoringsstation bij Storix wordt vervolgens onderzocht hoe succesvol de natuurlijke vijanden in dat gebied zijn. Op basis van de resultaten maakt Storix een plaagdrukprognose en plan van aanpak voor het jaar erop.'

Biodiversiteit

Met de module biodiversiteit onderzoekt Storix wat er nodig is in een gebied om een optimale habitat voor natuurlijke vijanden van EPR te creëren. Bij de plaatsing van vogel- en vleurmuizenkasten, bijvoorbeeld, wordt rekening gehouden met de territoria van deze dieren, zodat ze niet met elkaar hoeven concurreren.

Met de module biotoop- en groeiplaatsverbetering geeft Storix advies over omvorming ten behoeve van meer biodiversiteit. Stokwielder: 'We zien bijvoorbeeld nog steeds grote monoculturen van grasland en van eiken en een strak maaieregime bij het bermbeheer. Om dat om te vormen, is beheer op maat nodig. We doen daarvoor eerst omgevingsonderzoek. We bekijken wat er al aanwezig is in de omgeving om een betere biotoop voor natuurlijke

Van de 150 dieren in het popstadium per nest kwamen er 135 parasieten uit; de vlinders bleven achter

vijanden te kunnen worden. We onderzoeken de bodem, kijken welke planten en kruiden er al staan en analyseren het maai- en boombeheer. Vervolgens adviseren we wat er aangepast, toegevoegd of verbeterd kan worden.'

Vogelconditionering

Met de module vogelconditionering wil Storix laten zien dat vogels eerder zullen kiezen voor rupsen dan voor andere voedselbronnen als er rupsen beschikbaar zijn.

Door met alle modules te werken, wil Storix zo snel mogelijk een betere biotoop voor natuurlijke vijanden creëren. Stokwielder: 'Na het tweede jaar zijn er resultaten zichtbaar. Vooral de eerste paar jaar zou je nog deels preventief en curatief kunnen bestrijden. De bedoeling van het modulaire ecologische EPR-beheerplan is dat vooral preventieve bestrijding, maar ook curatieve bestrijding op den duur afgebouwd kan worden.'

Storix werkt aan de hand van een jaarschema voor werkzaamheden. In een volgend artikel wordt hier dieper op ingegaan. Gebruikte kasten worden door Storix ingenomen en gerecycled.

Aantallen natuurlijke vijanden

Hoeveel natuurlijke vijanden zitten er gemiddeld in een monitoringskast? Stokwielder: 'In een semistedelijk, maar bloemrijk gebied in Loon op Zand bedraagt het gemiddelde percentage parasieten (voornamelijk *Pales processioneae*) in verhouding tot het aantal imagovlinders halverwege het monitoringsseizoen 77%. De verwachting is dat dit zal oplopen tot ver boven de 90%, omdat *Carcelia iliaca* nog moet uitkomen in het voorjaar. Rond 1 juli 2020 zijn er ongeveer 250 dieren in het popstadium in een veldmonitoringskast geplaatst. Naar verwachting komen hier 225 parasieten in de vorm van sluipwespen en -vliegen uit. Er zijn uiteindelijk maar 25 vlinders uitgekomen en achtergebleven in de kast.'

En hoeveel natuurlijke vijanden zaten er gemiddeld in een nest? 'Van de 150 dieren in het popstadium per nest zijn er 135 parasieten en slechts 15 vlindertjes uitgekomen. De vlinders zijn achtergebleven in de vlinderfilterkast. De resultaten in het seizoen 2019-2020 zijn lager, maar vergelijkbaar', zegt Stokwielder. In welke EPR-stadia worden de natuurlijke vijanden geteld? 'Tot enkele uren nadat een

Foto: Storix

sluipvlieg een eitje heeft gelegd of afgevuurd naar een rups kunnen we dit nog herkennen. Daarna, in de stadia L1 tot L4, is niet waarneembaar of deze rups geparasiteerd is. In de stadia L5 en L6 manifesteren zich slome rupsen, die zich op het EPR-nest bevinden en fungeren als levend schild voor de gezonde dieren. Ook dode rupsen in de laatste stadia kunnen het resultaat zijn van parasitering. Als je die onderzoekt, zit er vaak een kerngezonde pop van een sluipvlieg in.'

Effect op plaagdruk

De mate van parasitering heeft een direct effect op de plaagdruk. 'Sinds we grootschalig werken met de vlinderfilterkasten, is de plaagdruk in

het beheergebied in Loon op Zand gehalveerd. Dit jaar verwachten we nog eens een daling met meer dan de helft', vertelt Stokwielder. 'Bij scholen en kinderdagverblijven waar directe overlast is, hangen we een vlinderfilterkast dicht bij de ingang. Dan roeien we de hele plaatselijke EPR-populatie in zijn geheel uit. We hebben gemerkt dat sluipvliegen het liefste op EPR parasiteren vlak bij de plek waar ze uit de pop gekropen zijn.'

Stap voor stap naar het doel

'Ook de Vlinderstichting is voorstander van het stimuleren van de natuurlijk vijanden van de eikenprocessierups op allerlei manieren: natuurvriendelijk beheer van bermen en groenstroken,

Foto: Storix

meer bloeiende planten en nestkastjes. We zijn blij dat steeds meer andere partijen en gemeenten onze visie op ecologisch en duurzaam EPR-beheer delen. Stap voor stap komen we waar we willen zijn: niet door de eikenprocessierups uit te roeien, maar door hem beheersbaar te maken op een natuurlijke manier', besluit Stokwielder.

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

Hoeveel kasten zijn er nodig?

Plaagdruk	Standaard nesten per boom	Aantal vlinderfilterkasten	Per aantal bomen
Laag	0,1	1	3000
Matig	0,2 tot 0,5	1	600-1500
Hoog - factor 1	0,5 tot 2	1	150-600
Hoog - factor 2	2 tot 4	1	75-150
Hoog - factor 3	4 tot 6	1	50-75
Hoog - factor 4	6 tot 8	1	35-50
Hoog - factor 5	8 tot 10	1	30-35
Hoog - factor 6	>10 (complete clustering)	1	10-30

Tabel 1. Geadviseerd aantal vlinderfilterkasten

Door met alle modules te werken, wil Storix de biotopen voor natuurlijke vijanden zo snel mogelijk verbeteren